
ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО СТРУКТУРИ, ЗМІСТУ ТА СКЛАДУ ГАЛУЗЕВОГО СТАНДАРТУ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ ТА ПІДПРИЄМСТВ НААН

ДОРОШ Й.М., доктор економічних наук

E-mail: landukrainenaas@gmail.com

Інститут землекористування Національної академії аграрних наук
України

ДОРОШ О.С., доктор економічних наук

E-mail: dorosholgas@ukr.net

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ХАРИТОНЕНКО Р.А., кандидат економічних наук

E-mail: kharytonenkor@gmail.com

МЕЛЬНИК Д.М., кандидат економічних наук

E-mail: melnykdenys@gmail.com

Інститут землекористування Національної академії аграрних наук
України

Анотація. Проаналізовано нормативно-правові акти та наукові публікації стосовно проведення робіт із інвентаризації земель державних установ та підприємств Національної академії аграрних наук України (далі — НААН) та встановлено, що в чинному законодавстві та щойно прийнятому «Порядку проведення інвентаризації земель» згідно Постанови Кабінету Міністрів України № 476 від 5 червня 2019 р. відсутні норми, які б враховували специфіку використання земель науковими організаціями та мають у своєму складі дослідні поля та цінні землі для ведення наукових досліджень, які необхідно враховувати при внесенні даних до Державного земельного кадастру, а також реєстрі речових прав на них. Акцентовано увагу на проблемі правової невизначеності меж земель державних установ та підприємств НААН. Розглянуто специфічні функціональні особливості використання сільськогосподарських земель державних установ та підприємств НААН.

У цьому зв'язку запропоновано структуру, зміст та склад основних положень галузевого стандарту із інвентаризації земель державних установ та підприємств НААН, який стане регульованим інструментом для виготовлення технічної документації із землеустрою щодо здійснення такого виду робіт, а отримана інформація буде основою для розв'язання назрілих проблем стосовно сільськогосподарських земель, що перебувають у користуванні цих державних установ та підприємств НААН.

Ключові слова: стандартизація, галузевий стандарт, інвентаризація земель, науково-дослідне землекористування

Постановка проблеми.

Необхідною умовою для запровадження ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення в Україні є наявність інструментарію його регулювання враховуючи сучасні тенденції аграрної сфери. Одним із визначальних інструментів, що потребує суттєвого доопрацювання — наповнення офіційною, вичерпною інформацією кадастрово-реєстраційної системи. У цій відповідності інвентаризація земель має стати базисом для розв'язання зазначеної проблеми, оскільки забезпечує всебічну інформацію про землі.

Постановою Кабінету Міністрів України 5 червня 2019 року № 476 ухвалено новий порядок проведення інвентаризації земель. Прикро, але законотворцями «нового порядку проведення інвентаризації земель» не враховано специфіку державних установ та підприємств Національної академії аграрних наук України (далі — НААН) [1]. Останнім часом спостерігається особлива зацікавленість із боку українських засобів масової інформації, інших комерційних структур щодо земельного фонду НААН. Адже в її віданні знаходяться землі сільськогосподарського призначення в складі яких є значна кількість особливо цінних земель.

Також значна кількість земель державних установ та підприємств НААН мають не визначений остаточно правовий статус, потребують аналізу стану використання та в подальшому внесення відомостей до Державного земельного кадастру. Для вирішення таких земельно-правових проблем існує інвентаризація земель. Проте землі державних установ та підприємств НААН як землекористування має свої «специфічні»

особливості у використанні земель, які необхідно врахувати при проведенні інвентаризації земель. Із цього постає першочергова необхідність у розробленні структури, змісту та складу галузевого стандарту інвентаризації земель для державних установ та підприємств НААН.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Значна кількість наукових праць пов'язаних із проведенням робіт по інвентаризації земель є в науковому доробку відомих учених землевпорядників. Проте, впродовж тривалого часу науковцями не приділялася увага питанню проведення робіт із інвентаризації земель різних типів землекористувань: лісові, водні, землі промисловості, транспорту, оборони, зв'язку, енергетики, рекреаційного, оздоровчого призначення та інші, які за своїм призначенням суттєво відрізняються. Кожен із перелічених типів землекористувань потребують врахування своїх функціональних особливостей при проведенні інвентаризації земель. Одними із таких типів землекористувань є землі державних установ та підприємств Національної академії аграрних наук України (НААН). Наразі окремі проблемні питання в цьому напрямку наукових досліджень розкриваються в працях вітчизняних учених.

Зокрема, Третяк А.М., Дорош Й.М., Третяк В.М., Дюміна К.О. досліджували питання просторової організації та взаємодій, впливу процесів просторового розвитку науково-дослідницького землекористування в системі державних установ та підприємств НААН. Ними обґрунтовано виділення функціональних зон землекористування державних

установ та підприємств НААН, які необхідно враховувати при зонуванні та інвентаризації земель [2].

В ході виконання пошукової наукової роботи 46 «Землепорядкування» науковці та фахівці профільної установи землепорядної галузі Інституту землекористування НААН Дорош Й.М., Тарнопольський А.В., Аврамчук Б.О. довели, що діючі наразі нормативно-правові акти не можуть застосовуватися рівнозначно при здійсненні робіт із землеустрою. Ними ж запропоновані методичні підходи при проведенні інвентаризації земель державних установ та підприємств НААН [3].

З огляду на це, подальші наукові дослідження мають спрямовуватися в напрямку розроблення галузевого стандарту з інвентаризації земель для державних установ та підприємств НААН, який стане основою для виконання робіт із землеустрою.

Мета статті є запропонувати структуру, зміст та склад галузевого стандарту інвентаризації земель державних установ та підприємств НААН.

Результати дослідження та обговорення.

Відповідно до законодавства під стандартизацією розуміється діяльність, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері. Стандарти розробляються як на матеріальні предмети, до яких відносять продукцію, зразки речовин, так і на правила, норми чи вимоги, призначенні певним галузям.

Стандартизація та нормування в земельній сфері в переважній більшості стосуються галузі охорони

земель та відтворення родючості ґрунтів, свідченням чого є стаття 165 Земельного кодексу України. Нормативи, які розроблено та затверджено у встановленому порядку, є важливою складовою охорони земель та їхнього раціонального використання.

Національна система стандартизації України виділяє нормативні документи із стандартизації за сферою об'єкта стандартизації, складу, змісту, сфери діяльності та призначення їх дії. Нормативні документи поділяють на такі види: державні (ДСТУ), галузеві (ГСТ), стандарти підприємств (СТП). Державний стандарт розробляється для загального та багаторазового застосування правил, принципів та характеристик діяльності об'єкта дослідження [4]. Але державний стандарт і загальні правила проведення інвентаризації земель, що передбачені статтею 35 Законом України «Про землеустрій» та Постановою Кабінету Міністрів України «Порядок проведення інвентаризації земель» не враховують окремі особливості діяльності кожного із типів землекористувань, зокрема, землі державних установ та підприємств НААН.

Державні установи та підприємства НААН є галузю сукупності наукових та виробничих одиниць, підприємств та організацій, які здійснюють однакові чи подібні види наукової та виробничої діяльності, що характеризуються спільною ознакою наукової та виробничо-господарської діяльності. Отже, в разі відсутності державного стандарту чи в разі необхідності встановлення вимог, які перевищують або доповнюють вимоги державного стандарту, розробляється галузевий стандарт.

У цій відповідності з метою підвищення продуктивності та забезпечення стабільності землекористування розроблення документації із землеустрою

для сільськогосподарських підприємств посідає важливе місце, оскільки передбачає заходи спрямовані на ефективне використання землі та впровадження наукових систем землеробства, досягнень науково-технічного прогресу і виконання екологічних вимог.

Відзначимо, що у 2018 році Держгеокадастром спільно із Центром Державного земельного кадастру підготовлені методичні рекомендації по розробленню технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель та земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності (за межами населених пунктів). Проте ці методичні підходи не були реалізовані як окремий галузевий стандарт, а призначалися для внутрішнього використання при розробленні технічної документації зазначеними органами.

Законом України «Про землеустрій» визначено, що зміст кожної документації із землеустрою повинен включати текстові та графічні матеріали. В свою чергу документація із землеустрою готується згідно завдання на розроблення відповідного виду документації та може містити обов'язкові положення, затверджені замовником робіт. Статтею 29 цього закону визначено склад, зміст і правила оформлення кожного виду документації із землеустрою, що регламентується відповідною нормативно-технічною документацією з питань здійснення землеустрою [5]. У статтях 35, 57 зазначеного закону, Постанові Кабінету Міністрів України «Порядок проведення інвентаризації земель» наведено склад і зміст проведення робіт із інвентаризації земель є загальним і потребує доповнення, враховуючи галузеві особливості об'єкта дослідження.

Беручи за основу діючу нормативно-правову базу по інвентаризації земель та існуючу проектну документації із землеустрою, науковцями Інституту землекористування НААН в ході проведення пошукової наукової роботи запропоновано структуру, зміст та склад галузевого стандарту із інвентаризації земель для державних установ та підприємств НААН.

Структура галузевого стандарту з інвентаризації земель для державних установ та підприємств НААН повинна складатися із завдання на виконання робіт із інвентаризації земель, текстової та графічної частин.

Завдання має містити: обґрунтування потреби в проведенні інвентаризації земель; вказуються замовник та виконавець робіт; терміни виконання робіт; підставу для виконання робіт з інвентаризації; вихідні дані, які надаються замовником; вимоги до інвентаризації земель; матеріали, які подаються за результатами виконання робіт; перелік матеріалів, які надаються замовником за результатами проведення робіт.

Текстова частина документації з інвентаризації земель має містити: пояснювальну записку та додатки до неї. Пояснювальна записка є офіційною (юридичною) доповіддю про розроблення документації із землеустрою, яка складається з таких розділів: вступ; характеристика об'єкта землеустрою; топографо-геодезичні та землевпорядні вишукування; пропозиції щодо узгодження даних, отриманих у результаті проведення інвентаризації земель, з інформацією, що міститься у документах і посвідчують право на земельну ділянку та у відомостях Державного земельного кадастру; земельно-кадастрові роботи по перенесенню меж земельних ділянок в натуру (на місцевість); погодження та затвердження документації із земле-

устрою; порядок реєстрації земельних ділянок та державної реєстрації прав на земельні ділянки; порядок зберігання документації із землеустрою.

До додатків текстової частини відносять: вихідні дані для розроблення документації із землеустрою; матеріали геодезичних вишукувань та землевпорядного проектування; переліки земельних ділянок (земель) державних установ та підприємств НААН за категоріями земель та угіддями, наданих у власність (користування), не наданих у власність чи користування, а також які використовуються без документів; перелік земельних ділянок державних установ та підприємств НААН за їх функціональним використанням; переліки обмежень у використанні земельних ділянок державних установ та підприємств НААН; кадастровий план земельної ділянки; матеріали перенесення меж земельних ділянок в натуру (на місцевість); матеріали погодження технічної документації; додаткові матеріали.

Графічні матеріали документації із землеустрою складаються з креслень, на яких крім топографічного, відображається спеціальне навантаження. До графічних матеріалів із інвентаризації земель відносять робочий та зведений інвентаризаційні плани. Вони складаються згідно з вимогами чинних нормативних документів України і виконуються на прозорому або непрозорому матеріалі за допомогою комп'ютерної техніки чи традиційним способом з використанням креслярських інструментів у форматі, кратному базовому формату А4. В окремих випадках можуть використовуватись інші формати, передбачені державними стандартами України та у масштабі, який забезпечує чітке зображення всіх елементів і написів.

До основних особливостей використання сільськогосподарських земель

державних установ та підприємств НААН віднесено: специфікацію наукових досліджень та діяльності державних установ та підприємств НААН; наявність дослідних полів; наявність особливо цінних ґрунтів та земель природно-заповідного фонду. До основних об'єктів, які мають враховуватися під час проведення інвентаризації земель державних установ та підприємств НААН, зокрема сільськогосподарського призначення, віднесено: землі та земельні ділянки; дослідні поля; обмеження у використанні земельних ділянок; особливо цінні ґрунти; землі природно-заповідного фонду; функціональне використання земель; режимоутворюючі об'єкти; нерухоме майно та права на нього.

Є потреба у врахуванні функціонального використання земель державних установ та підприємств НААН, а саме: зона науково-дослідних полів; зона вирощування елітного насіння та садивного матеріалу сільськогосподарських культур; зона регульованого використання; зона збереження цінних для аграрної науки агроґрунтових, природоохоронних та історико-культурних комплексів і об'єктів; господарська зона.

Враховуючи вищезазначені умови для проведення інвентаризації земель державних установ та підприємств НААН, пропонується структура змісту галузевого стандарту, який стане основою для виконання робіт із землеустрою щодо інвентаризації земель державних установ та підприємств НААН (табл. 1).

Висновки та пропозиції.

Запропоновані пропозиції щодо структури, змісту та складу галузевого стандарту для проведення робіт із інвентаризації земель державних установ та підприємств Національної академії аграрних наук України стануть

Структура, зміст та склад галузевого стандарту із інвентаризації земель державних установ та підприємств НААН

Структура	Зміст	Склад
Завдання		Підстава для виконання робіт з інвентаризації земель
		Вихідні дані, які надаються замовником
Пояснювальна записка		Вимоги до інвентаризації земель
		Матеріали, які подаються за результатами виконання робіт
		Перелік матеріалів, що видаються замовникові робіт з інвентаризації за результатами її проведення
		Вступ
		Характеристика об'єкта землеустрою
Текстова		Топографо-геодезичні та землепорядні вишукування
		Пропозиції для узгодження даних, отриманих у результаті проведення інвентаризації земель, з інформацією, що міститься у документах, які посвідчують право на земельну ділянку та у відомостях Державного земельного кадастру
		Земельно-кадастрові роботи по перенесенню меж земельних ділянок в натуру (на місцевість)
		Погодження та затвердження документації із землеустрою
		Порядок ресстрації земельних ділянок та державної ресстрації прав на земельні ділянки
		Порядок зберігання документації із землеустрою
Додатки		Вихідні дані для розроблення документації із землеустрою
		Матеріали геодезичних вишукувань та землепорядного проєктування
		Перелік земельних ділянок (земель) державних установ та підприємств НААН за категоріями земель та угіддями, наданих у власність (користування), не наданих у власність чи користування, а також тих, що використовуються без документів
		Перелік земельних ділянок (земель) державних установ та підприємств НААН за їх функціональним використанням: зона науково-дослідних полів; зона вирощування сільного насіння та садивного матеріалу сільськогосподарських культур; зона регульованого використання; зона збереження цінних для аграрної науки агроунтових, природоохоронних та історико-культурних комплексів і об'єктів; господарська зона; режимоутворюючі об'єкти; нерухоме майно та права на нього.
		Переліки обмежень у використанні земельних ділянок (земель) державних установ та підприємств НААН
		Кадастровий план земельної ділянки
Графічна		Матеріали перенесення меж земельних ділянок в натуру (на місцевість)
		Матеріали погодження технічної документації
		Додаткові матеріали
Графічна		Робочий інвентаризаційний план спеціалізованого використання земель державних установ та підприємств НААН
		Зведений інвентаризаційний план спеціалізованого використання земель державних установ та підприємств НААН

інструментом для прийняття ефективних управлінських рішень у сфері земельних відносин. Зокрема, пропозиції щодо структури, змісту та складу галузевого стандарту інвентаризації земель державних установ та підприємств НААН враховують перелік земельних ділянок за їх функціональним використанням та спеціалізацією наукових досліджень у діяльності використання земель державних установ та підприємств НААН. Також наявність галузевого стандарту прискорить проведення робіт із розроблення документації із землеустрою, яка посвідчує право користування сільськогосподарськими землями державних установ та підприємств НААН.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення інвентаризації земель та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 05.06.2019 р. № 476 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/476-2019-%D0%BF>
2. Третяк А.М., Дорощ І.М., Третяк В.М., Дюміна К.О. Просторове планування землекористування в системі наукових досліджень НААН. Землеустрій, кадастр та моніторинг земель № 3. 2018 р. С. 71 – 76. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2018.03.01>
3. Дорощ І.М., Тарнопольський А.В., Аврамчук Б.О. Методичні підходи до проведення робіт із інвентаризації земель при здійсненні землеустрою потребують змін. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель 2019. №1. С. 6 – 15. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.01>
4. Закон України «Про стандартизацію». Редакція від 03.07.2019 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1315-18>
5. Закон України «Про землеустрій». Редакція від 20.10.2019 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15>

References

1. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia inventaryzatsii zemel ta vyznannia takymy, shcho vtratyly chynnist, deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy" vid 05.06.2019 r. № 476 Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/476-2019-%D0%BF>
2. Tretiak A.M., Dorosh Y.M., Tretiak V.M., Dumina K.O. Prostorove planuvannia zemlekorystuvannia v systemi naukovykh doslidzhen NAAN. Zemleustrii, kadastr ta monitorynh zemel № 3. 2018 r. S. 71–76. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2018.03.01>
3. Dorosh Y.M., Tarnopolskyi A.V., Avramchuk B.O. Methodychni pidkhody do provedennia robit iz inventaryzatsii zemel pry zdiisnenni zemleustroiu potrebuui zmin. Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel 2019. №1. S. 6 - 15. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.01>
4. Zakon Ukrainy «Pro standartyzatsiiu». Redaktsiia vid 03.07.2019 r. Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1315-18>
5. Zakon Ukrainy «Pro zemleustrii». Redaktsiia vid 20.10.2019 r. Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15>

Dorosh Y., Dorosh O., Kharytonenko R., Melnyk D.

PROPOSALS FOR THE STRUCTURE, CONTENT AND COMPOSITION OF THE SECTORAL STANDARD OF INVENTORY OF LANDS OF THE GOVERNMENT INSTITUTIONS AND ENTERPRISES OF THE NAAS

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.03.02>

Abstract. Regulatory acts and scientific publications relating to the works on inventory of lands of state institutions and enterprises of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine (hereinafter – NAAS) have been analyzed. It was revealed that the current legislation and just adopted “Procedure of Inventory of Lands” subject to the Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine No.476 of June 5th, 2019 does not include any norms that would consider the specifics of the land use by scientific organizations; their research fields and valuable lands for conducting scientific research should be taken into account when entering the data in the State Land Cadastre, as well as the property rights to them should be registered. The attention is drawn to the problem of legal uncertainty concerning boundaries of lands of state institutions and enterprises of NAAS. The specific functional peculiarities of agricultural land use by state institutions and enterprises of NAAS are considered.

In this regard, the structure, content and composition of the main provisions of the industry standard for land inventory of state institutions and enterprises of the NAAS are proposed, which will become a regulatory tool for the preparation of the technical documentation on land management for the implementation of this type of work, and the information obtained will be the basis for the resolution of mature problems concerning the agricultural lands used by these state institutions and enterprises of NAAS.

Key words: standardization, industry standard, land inventory, land use for scientific research.

**Дорош Й.М., Дорош О.С.,
Харитоненко Р.А., Мельник Д.М.
ПРЕДЛОЖЕНИЯ ПО СТРУКТУРЕ, СО-
ДЕРЖАНИЮ И СОСТАВУ ОТРАСЛЕВОГО
СТАНДАРТА ИНВЕНТАРИЗАЦИИ ЗЕМЕЛЬ
ГОСУДАРСТВЕННЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ И
ПРЕДПРИЯТИЙ НААН**

[https://doi.org/
10.31548/zemleustriy2019.03.02](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.03.02)

Аннотация. Проанализированы нормативно-правовые акты и научные публикации по проведению работ по инвентаризации земель государственных учреждений и предприятий Национальной академии аграрных наук Украины (далее - НААН) и установлено, что в действующем законодательстве и только принятом «Порядка проведения инвентаризации земель» согласно Постановлению Кабинета Министров Украины № 476 от 5 июня 2019 отсутствуют нормы, которые бы учитывали специфику использования земель научными организациями и имеют в своем составе опытные поля и ценные земли для ведения научных исследований, которые необходимо учитывать при внесении данных в Государственный земельный кадастр, а также реестре прав на них. Акцентируется внимание на проблеме правовой неопределенности границ земель государственных учреждений и предприятий НААН. Рассмотрены специфические функциональные особенности использования сельскохозяйственных земель государственных учреждений и предприятий НААН.

В этой связи предложена структура, содержание и состав основных положений отраслевого стандарта по инвентаризации земель государственных учреждений и предприятий НААН, который станет регулятивным инструментом для изготовления технической документации по землеустройству относительно осуществления такого вида работ, а полученная информация будет основой для решения назревших проблем по сельскохозяйственных земель, находящихся в пользовании этих государственных учреждений и предприятий НААН.

Ключевые слова: стандартизація, отраслевого стандарт, інвентаризація земель, науково-дослідницьке землепольовання